

"זְכָרוֹן מֵאֵיר"

פרשת השבוע

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

שאו את ראש כל עדת בני ישראל, [וגו']. כתב הרמב"ן (בשם מד"ר) אין שאו אלא לשון גדולה, [וכו'], אמר הקב"ה לישראל [וכו'] כשם שיש לי תלוי ראש על כל באי עולם [וכו'] אף לכם עשיתי תלוי ראש [וכו'].

ויש לבאר עפ"י דברי הרמב"ן (להלן פסי מ"ה): כי הבא לפני אבי כל הנביאים ואחיו קדוש ה', והוא נודע אליהם בשמו, יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספר, וכן לכולם במספר שימנו לפני משה ואהרן כי ישימו עליהם עינם לטובה יבקשו עליהם רחמים [וכו'].

ביאור דבריו, שכל יחיד יעבור לפני משה ואהרן, ויתוודע לו שאין חשיבותו רק מפאת היותו חלק מכלל ישראל, אלא הוא בעצמו חשוב אצל ה' יתברך כמו הכלל כולו, בפני-עצמו וכלשעצמו.

וזהו עיקר חשוב, לדעת שכל מה שנאמר אודות כלל-ישראל כולו, נאמר גם על כל יחיד ויחיד, כי כל פרט לעצמו חשוב ככל הכלל. וזוהי הנשיאת-ראש למנות כל יחיד לעצמו. על כל אחד לדעת שערכו וחשיבותו בעיני התורה הם לאין-ערך, ועליו לחשוב ולרומם את ערכו ומעשיו שיתאימו לערך שהתורה מעריכה אותו.

וכן ע"י הכרת החשיבות של כל יחיד ויחיד יבוא לידי "אהבת ישראל" אמיתית שהיא אהבת כל בן-ישראל כל יחיד כשלעצמו, עד שמתוך אהבת כל היחידים לשבטיהם ולמשפחותיהם יגיע לאהבת "כלל ישראל" כולו.

ע"י הכרת חשיבותו בפני-עצמו וחשיבות חברו אצלו, יתרומם למעלת הקדושה וינהיג את עצמו ואת בני-ביתו בדרך טובה.

* * *

פרקי-אבות

פרק ה'

[מתוך פירוש רבנו יונה גירונדי]

נוח לבעוס ונוח לרצות, יצא שכרו בהפסדו. כי מה תועלת ברצותו מהרה, אחרי שהכעס בחיקו ינוח וקל מהרה הוא כועס, ויבוא לידי עבירה לפי שעה, ומי יוכל לתקן את אשר עוות בשעת הכעס גם כי יתרצה מהרה.

קשה לבעוס וקשה לרצות, יצא הפסדו בשכרו. השכר מרובה על ההפסד, שאינו כועס כי אם לעתים רחוקות בהכרח גדול, ואף שבכעס ההוא לא יתרצה במהרה, הרי הוא סבלן ברוב הפעמים.

קשה לבעוס ונוח לרצות, חסיד. ואין צריך שלא יבעוס כלל לעולם, כי לפעמים צריך האדם לבעוס לקנאת ה' כפנחס, לכן אמר קשה לבעוס שעל כל פנים יש לו לבעוס אך בקושי הפעמים שאין לו רשות להיות בלא כעס, ועל זה אמרו חכמי המוסר אל תהיה מתוק פן יבלעוך. וגם כן טוב הדבר להתרצות מיד אף בעוד כעסו עליו, ולא אחר שיסור כעסו מעליו, אלא בשעת הכעס ממש הוא נוח לרצות, כי זו היא ממדת החסידות וטוב לבב.

* * *

פלפולא דאורייתא

בענין "פסיק רישיה"

בהא דקיי"ל שאם יש בכורת "חור שאינו נראה לדבורים", לא חשיב "פסיק רישיה"

א) ביצה דף לו. ת"ש פורסין מחצלת ע"ג כוורת דבורים בשבת וכו'. ובהמשך הגמ', אימא סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד, אתאן לר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר, ותסברא דר' שמעון והא אביי

ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, לעולם כולה ר' יהודה היא והכא במאי עסקינן דאית ביה כוי ולא תימא לר' יהודה ובלבד שלא יתכוין לצוד, אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה, פשיטא מהו דתימא במינו נצוד אסור שלא במינו נצוד מותר קמ"ל. [רב אשי אמר וכו'].

ובתוס' (שם דף לו: ד"ה אלא): פירש הקונטרס, ובלבד שלא יכסה כל החלונות דלר' יהודה אסור ולר' שמעון מותר, וכו'. (כתב המהרש"ל בח"ש שכן היתה גירסתם בלשון רש"י). ותימה דהא מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות וכו'. ופירש ה"ר משה מאיבר"א, דלר' שמעון נמי מיירי שיש חור קטן בכורת אך אינו נראה, וא"כ לא הוי פסיק רישיה ולא ימות, ולר' שמעון מותר, ור' יהודה דאסר אפילו דבר שאינו מתכוין בעי חור גדול שיהא נראה לדבורים לצאת מן הכוורת.

וכתב המשנ"ב (סי' שט"ז סק"ח, ועיי' סק"ד) דזוהי כונת השו"ע (סי' שט"ז סעיף ד') שכתב "וגם הוא בענין שאינו מוכרח שיהיו נצודים", [ובבה"ל ד"ה ובלבד, הביא שהאליה-רבה לא פי' כן דברי השו"ע, ולא מצאתי בא"ר היכן כ"כ].

איברא דגוף הדברים צ"ב, אמאי חשיב אינו פס"ר, הרי בגדר מלאכת צידה לא נחלקו ר' יהודה ור' שמעון, ותרווייהו ס"ל דגם באופן זה חשיב צידה, וא"כ מאי שייך להתיר מטעם פס"ר הרי גם באופן זה [דאיכא חור שאינו נראה] לכו נעשתה מלאכה באופן ודאי והוי פס"ר.

(עוד יל"ע כשאין אפשרות שכל הדבורים יברחו, עיי' היטב משנ"ב סקט"ז).

ולכו על-כרחין לומר דבאמת אם יברחו, ע"י זה יתברר למפרע שמעיקרא לא היתה כאן מלאכת צידה, (והוא חידוש), אלא שבמציאות כמעט ודאי שלא יברחו דרך חור כזה, ולכן מצד אחד הוי מלאכת צידה ומאידך גיסא אין זה פס"ר דאפשר שלבסוף יתברר שלא היתה בזה מלאכת צידה. [ויש להעיר ממש"כ הבה"ל (רס"י רע"ז, ד"ה שמא) בשם המהרש"א ד"קרוב לפס"ר" אסור, (וציינו לשעה"צ סי' ש"כ סקמ"ט, ומשנ"ב סי' ש"ד סקנ"ב, ושו"ת שבט-הלוי ח"ו תשו' צ"ד, וספר "מלאכת מחשבת" פי"ז אות ג', עיי"ש), וא"כ אם למעשה לא חיישינן שיברחו הוי לכו לכה"פ "קרוב לפס"ר" וצ"ע].

והנה יש מן הראשונים שכתבו כדי תוס', אבל הרמב"ן (שבת דף מג: ד"ה אל) והר"ן (שם) פליגי, וז"ל הרמב"ן: "יפרוש בענין שהן יכולין לברוח ואם ברחו ואם נצודו נצודו", וז"ל הר"ן: "י"ל דלר' שמעון אינו צריך לדקדק בפריסת המחצלת שישאר שם ריח, דכיון שאפשר שישאר, אפי' היא נפרסת לגמרי וסותמת הכוורת, כיון דלאו להכי איכוון ולא פסיק רישיה ולא ימות הוא לר' שמעון שרי". [ובמגיד-משנה פכ"ה מה"ל שבת הכ"ה כתב וז"ל, "ואינו הכרח שיהו ניצודין וכו' אלא אפשר שיהו ניצודין ואפשר שיברחו, וכן כתבו ז"ל", עכ"ל. ולכו כונתו או כהרמב"ן או כהר"ן, וצ"ע. ועיי' מש"כ הרשב"א בביצה דאפשר שיש שם נקב, ובמס' שבת לא הביא הקושיא, ודנו אחרונים עפ"י דעתו בסוגר הדלת ואינו מתכוון לצידת הצבי, וצ"ע. ועיי' מש"כ רבינו זצ"ל בחזון-יחזקאל שבת פי"ג הל' ו' בביאור דברי הרשב"א].

ויש לדון לפי דברי הרמב"ן הנ"ל [דסגי שהיתה אפשרות שיברחו אע"פ שלבסוף היה מעשה צידה גמור], בזרק חץ ואינו מתכוון שיקרע שיראין, ואיכא אפשרות שתבוא רוח ותטה את החץ אבל המעשה מצד עצמו הוא בגדר פס"ר, וצ"ע.

והנה המשנה-ברורה [כנ"ל] הכריע דקיי"ל כדעת התוס', ועיוי' בשער-הציון שהמשנ"ב מסתמך אהא שהבית-יוסף הביא את דברי התוס'.

וצ"ב אמאי לא ניחוש לקמאי דפליגי הרי הבית-יוסף הביא יחדיו את דברי התוס' ואת דברי המגיד-משנה.

[ועיי' עוד שיטת הטור, ובדברי הפוסקים שם. - וכן במש"כ ביהגר"א סעיף ג' דאיכא מחלוקת הסוגיות].

פלוגתא בביאור "פסיק רישיה ולא ימות"
אם איירי במי שעשה כך, או הוי "משל ודוגמא",
ובדברי המגיד-משנה דמשאצל"ג הוי כ"ש מ"אינו מתכוון".

(ב) והנה בעיקר ביאור התיבות "פסיק רישיה ולא ימות", מבואר בדברי הרמב"ם דמפרש כפשוטו, שכתב (פי"א מה"ל שבת ה"ו) וז"ל, עשה מעשה ונעשית בגללו מלאכה שודאי תעשה בשביל אותו מעשה

אע"פ שלא נתכוין לה חייב, שהדבר ידוע שאי אפשר שלא תעשה אותה מלאכה, כיצד הרי שצריך לראש עוף לשחק בו לקטן, וחתך ראשו בשבת, אע"פ שאין סוף מגמתו להריגת העוף בלבד, חייב שהדבר ידוע שאי אפשר שיחתוך ראש החי ויחיה, אלא המות בא בשבילו, וכן כל כיוצא בזה.

ומבואר שפירש כפשוטו, דהגמי איירי במלאכת "נטילת נשמה" באופן שאינו מתכוון לזה.

והנה יש מן הראשונים דמפרשי התיבות "פסיק רישיה ולא ימות" דהוי משל ודוגמא לתוצאה הכרחית (וכעין "מליצה"), אבל לא איירי במי שחותך ראש העוף וכדו' אלא בכל תוצאה הכרחית בכל איסורין שבתורה דס"ל לר' שמעון שאינו מתכוון מותר. (וכן כתב ה"כפות תמרים" סוכה דף לג : אליבא דשיטת התוס' בפי' משצ"ג).

ועי' בכל זה בפי' רבינו חננאל דף קיא : ודף קיז. ודף קלג, וכע"ז כתב בערוך (פסק א') דאיירי לענין איסור רוצח. (וחזינן לכו' דגם לענין איסור רציחה איכא היתירא דאינו מתכוון, והכי משמע בחי' המיו' לר"ן סנהדרין, אבל קשה מחיובא דגלות, וצ"ע).

[ויתכן דמשמע כן מפרשי' בכל דוכתי במס' שבת וכתובות, שלא פירש רש"י דאיירי במלאכת נטילת-נשמה, ולכו' הכי משמע לשון רש"י כתובות דף ה : ד"ה או, "וא"ת פסי' ולא ימות הוא". עיי"ש היטב].

אמנם ברש"י סוכה (דף לג : ד"ה והא) פירש להדיא "באומר אחרתך ראש בהמה זו בשבת ואיני רוצה שתמות דכיון דא"א שלא תמות כמתכוין חשיב לה".

ועי' רש"י שבת דף קז. ד"ה והחובל, שכתב שני פירושים וז"ל, שמונה שרצים וכו' והחובל בהן חייב, דיש להן עור כדמפרש בגמרא והויא ליה חבורה שאינה חוזרת והויא ליה תולדה דשוחט לוי"ה. ל"א כיון דיש להן עור נצבע העור בדם הנצרך בו [וחייב] משום צובע. - [וצ"ב כונת רש"י ב"ק דף לד : ד"ה בצריך, שכתב וז"ל, "והא [דתניא] נצרך הדם אע"פ שלא יצא משום צובע הוא דמחייב".]

והנה המגיד-משנה כתב (שם פ"א ה"ו, הובא בנשמי"א יו"ט צג-ב עיי"ש) שידוע שלמ"ד אינו מתכוון אסור כל-שכן הוא דמלשצ"ג חייב.

והנה שיטת רש"י (שבת דף קכא : ד"ה דילמא) ותוס' (דף מא : ד"ה מיחם) דבשבת ר' יהודה מודה דאינו מתכוון מותר מן התורה (ומי"מ מדרבנן אסור). [שוב העירוני לרש"י כריתות דף כ : ועי' ערוך-לנר סוכה דף לג : וכריתות דף כ :].

ולשיטה זו, דלדעת ר' יהודה אינו מתכוון אסור מדאורייתא בכל התורה אבל בשבת מותר מדאורייתא, לכו' ליתא לק"ו דהמגיד-משנה, ובדעת הרמב"ם מדכתב המגיד-משנה דאם אינו מתכוון אסור כל-שכן דמשצ"ג חייב, מוכח דפירש בדעת הרמב"ם דאינו מתכוון לר' יהודה אסור מדאורייתא, (וצ"ע).

ועוד, דכיון דלענין שבת מודה ר' יהודה לר' שמעון, לכו' אין שייך לומר דבפסיק רישיה מודה ר' שמעון לר' יהודה, [ודוחק לומר דאיירי במלאכה דשבת אבל הא דמודה הוא מצד הדין בכל התורה, ושוב העירוני דאין זה כ"כ דוחק כיון דלדעת ר' יהודה פשיטא דפסי' אסור מדאורייתא דהוי "מלאכת מחשבת"]. וא"כ מוכח שגם רש"י מפרש כה"כפות תמרים". אמנם ברש"י סוכה דף לג : שם מבואר לכו' שמפרש כהרמב"ם, (ואולי הו' ב' דרכים ברש"י בתרי דוכתי, עי' מהרש"א קידושין דף מד. וצ"ע).

ועוד יש לדון, דהרמב"ם לשיטתו דחובל משום מפרק, אבל רש"י אם ס"ל דמשום נטילת נשמה, י"ל דנטילת ראש-העוף עצמו הוי נטילת נשמה ולא כמוש"כ הרמב"ם דהמלאכה היא המתת העוף [ולא נטילת ראשו]. וצ"ע.

**ראיה נוספת שרש"י לא ס"ל כהמגיד-משנה,
ותירוץ לקושית הגרע"א בדין "קורע ע"מ לתקן".**

ג) והנה בסוגית הגמי' כתובות דף ה : מבו' דיתכן שאינו מתכוון אסור ומקלקל בחבורה חייב, וא"כ לש"י רש"י (שבת דף קו.) דמ"ד מקלקל בחבורה חייב הוא מטעם דס"ל משצ"ג פטור עיי"ש, מוכח דאף אם דבר שאינו מתכוון אסור יתכן שמלשצ"ג פטור, ומוכח דרש"י לא ס"ל כדברי המגיד-משנה.

ועפ"י יש לתרץ קושית הגרע"א ע"ד הריטב"א [והרמב"ן] מכות דף ג: שכתבו לבאר אמאי פירש רש"י מימרא דרב יהודה אמר רב "הפותח בית הצואר בשבת חייב" משום "מכה בפטיש" ולא משום קורע, דדוקא קורע ע"מ לתפור חייב, אבל קורע ע"מ לתקן פטור, [עכ"ד]. - והקשה הגרע"א מהקורע על מתן דמבו בברייתא שבת דף קה: דחייב.

ולהני"ל י"ל דרש"י ס"ל דלמ"ד מלשאצ"ל פטור אינו חייב אלא בקורע ע"מ לתפור, וכמו שכתב ב"נשמת-אדם" כלל כ"ט (ועי' אחיעזר ח"ב סי' ה' סק"ז), ואמנם להמגיד-משנה א"א לומר כן בביאור דברי רב (בעל המימרא דהפותח בית הצואר בשבת חייב), דרב הא ס"ל דבר שאינו מתכוון אסור, אבל לדעת רש"י ליכא ראייה דרב ס"ל מלשאצ"ל חייב. (וכ"כ בחי' רח"ה בדעת הרמב"ם דרב ס"ל מלשאצ"ל פטור, ודלא כהמ"מ). [ובעיקר מה שנקט החי"א דקורע ע"מ לתקן וכגון מפריד ניירות דבוקין פטור לר"ש, תמה בבה"ל סי' ש"מ אמאי לא ייחשב "צריך לגופה", ולכי יש לבאר קצת דאין זה תועלת בגוף הקריעה וצ"ע].

עוד יש לדייק ברמב"ם שכתב: להריגת העוף "בלבד". וכבר הקשו כפות-תמרים וחזון-איש על לשון הרמב"ם. [ובחזו"א כתב להגיה דתיבת בלבד "יתירא", אבל לפנינו בכתבי-יד איתא תיבת "בלבד"].

אמנם לכי מוכח בכמה דוכתי שלעתיים כוונת הרמב"ם בתיבת "בלבד" למשמעות "ביחוד" ו"בעצם", [ויעוי' לדוגמא ברמב"ם פ"ה מיסוה"ת ופ"ג מדעות], וא"כ יל"פ שאין כוונתו להמתת העוף.

(עוד יש לעי' אמאי חשיב "ניחא ליה" מיתת האדם או העוף, ולכי צ"ל דהתוצאה כ"כ קשורה עם עצם המעשה עד שנחשב "ניחא ליה". - עוד יל"ע בלשון הרמב"ם שכתב "שהדבר ידוע").

לע"נ ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלב"ע כ"ג מרחשון תשי"ע ולע"נ מרת עדינה ב"ר בנימון ע"ה נלב"ע ט"ו כסלו תשי"ע ולע"נ מרת גיטל ב"ר משה דוד נלב"ע י"ב טבת תשי"א ולע"נ ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלב"ע כ"ו טבת תשי"ח ולע"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלב"ע ל"ו שבט תשי"ג ולע"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלב"ע ו' ניסן תשי"ט ולע"נ הג"ר אליעזר יעקב חיים בה"ג"ר ברוך יוסף נלב"ע י"ד ניסן תשי"א ולע"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע י"ח אייר תשי"ט

* * *

נא להעתיר בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייז, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בגווי הישיבה הק' שנפצע קשה בסאות דרכים) לרפוי"ש בתושחי

e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-א"ש

רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק

טל: 050-4125547

כתובת למכתבים:

ת.ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters:

P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel Ltd.

Branch: pagi bnei-brak no: 188

Branch adres: 42, chazon ish st.

Bnei-brak 51511

Swift code: firbilxxxx

Iban: il 4505218800000435120

Name: kollel zichron meir

כתובת עמותת "בית יוסף קדימה" ת.ד. 722 קדימה 62920 (מהמ"ר רח' טיימון 13), ע"ד 580447498

שיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד (בחורף) במוצאי שבת קודש בשעה 10.00

(בקיץ) ביום ששי בשעה 10.00 לפנה"צ

הציבור מוזמן

השיעור בכולל קדימה, מתקיים בס"ד ביום ראשון בשעה 5.00.